

16. Kafli

Grímnismál

Grímnismál eru líklega skýrasta innri leiðbeiningin, hvað varðar samsetningu heimanna, sem er að finna í nokkrum þekktum launsögnum. Hún fer saman við lýsingu á innra náttúrulífi sólkerfis okkar úr öðrum áttum, svo sem Kabbala og persneskum og indverskum ritum (Hindu), og samanborið við *The Secret Doctrine* er fræðslan í Grímnismálum ótrúlega skýr.

Óðinn í gerfi Grímnis (sá sem ber hettu, hulinn) útskýrir fyrir lærisveini sínum, Agnari, uppbyggingu sólkerfisins, frá hinum hæstu hæðum guðleikans niður í harðasta efnisheiminn, og fullkomnar myndina sem dregin var upp í Völuspá um skapandi og eyðandi framgang sem á sér stað í heimi okkar. Stjörnuspekin í goðsögunni er ekki tengd fæðingarkorti eða persónuspá. Hún fjallar um það sem er í lifandi heimum, 66einkenni, athafnir og samskipti plánetuvera og lífgefandi afla sem hreyfast í og um himnahnettina.

Í Grímnismálum kemur fram að fyrstu tveir kynstofnar jarðarinnar voru undir beinni guðlegri umsjón, Agnar, sá eldri sem þjálfaður var af Frigg, móður Æsis, en sá yngri, Geirröður, var undir umsjón Óðins. Alfaðir veldur því að Geirröður tekur stöðu Agnars — seinna mannkynið tekur yfir það fyrsta. Það er nákvæm hliðstæða í Gamla testamentinu þar sem Rebekku er sagt “*Þú gengur með tvær þjóðir, og tveir ættleggir munu af skauti þínu kvíslast. Annar verður sterkari en hinn, og hinn eldri mun þjóna hinum yngri.* (Mós 1. 25:23).” Í framhaldi fylgir hin þekhta saga af Esaú sem seldi frumburðarrétt sinn tvíburabróðir sínum.

Þriðji kynstofninn er táknaður með syni Geirröðar sem einnig er kallaður Agnar og er leiðbeint af Grímní, sem nú er kallaður Varatýr (Guðvera eða Guð-sem-er). Drengnum sem hefur öðlast forréttindi sín vegna gæsku sinnar er kennd myndun og samsetning sólkerfisins, formun efnisins, séðra og óséðra sviða — og forgörðum, höllum og hífýlum hinna ýmsu guða. Lýsing á einkennum þessara guðlegu hífýla er mjög frumleg, engin orð geta gefið nægilegan skilning á þeim því mannleg vitund hefur ekki yfir að ráða þeirri næmni sem til þarf. Þar til við þróum skynjun sem þekkir slíkt efni verðum við að gera okkur að góðu það sem fyrir okkur er borið.

Fyrsti heimurinn var kallaður Þrúðheimur — hið helga land nærri Æsum og álfum (4). Guð þess, Þrúðgelmir er sá hluti þriggreindar verundar sem svarar til Vishnu, lífgefandi máttar Hindu *trimurti* (1) eða guðlegrar þrenningar. Hinar tvær hliðar þess eru Örgelmir, sem svipar til Brahma í Hindúisma, hinn 66gefandi, útgeislandi máttur, „skapari“ og hinn þriðji, Bergelmir, afrakstur lífsins, hliðstæða Siva, eyðandi endurskapara. Þessir þrír eru greinilega þrjár hliðar mótunaraflanna, hvort sem er í alheiminum eða í hverri annari verund, og tjá sig sem stöðug breyting. Lýsingin á hinum tólf heimum guðanna er efni í margskonar túlkun; hún getur átt við hinar tólf áttir á hinnum sem almennt eru kenndar við stjörnumerkin, eða áhrif himinhnattana. Þessir tólf geta einnig vísað til óséðra þátta okkar hnattveru, sem svarar til þessarra áhrifa. Samsvörun er góður leiðbeinandi í að skilja laun/goðsagnir, svo framanlega sem hún afbakar ekki eða leiðir í öfgar. Þær tólf verur sem nefndar eru í Grímnismálum eru mjög ólíkar að eigindum og því ekki að undra að þar komi fyrir svo ólíkar verur sem Ull og Þrymur, önnureitt hæsta andlega lífssvið í okkar jarðneska kerfi, og hin sú efnismesta á þessum hnetti okkar.

Það er vert að hafa í huga að við erum að fjalla um eigindir afla sem hafa óendanlega ólík einkenni, ekki persónugerð heldur ofgerð einkenni til að ná þeim fram. Ef við gætum rannsakað kosmískan gang og öflin á þeim sviðum

gætum við kannski skilð þau, en frá okkar litla mannlega sjónarhorni verða þau aðeins óskýrir eðlisþættir sólkerfisins okkar. Verurnar í launsögnunum eru eigindagerð — jafnvel einungis með nafni — og geta aðeins gefið okkur óglögga nálgun af eiginleikum og virkni þeirra. Svo er með dýrastjörnumerkjahringinn sem gefur okkur aðeins óljósa skilgreiningu á hinum ýmsu áhrifum sem ríkja frá ólíkum hlutum geimsins. Við erum ekki nógu næm til að greina þau.

Kvæðin eru ekki alltaf í samfellu og stundum erum við skyndilega stödd í Valhöll þar sem Einherjum Óðins eru bornir þrír geltir til snæðings — niðurstaða af hernaði þeirra á jörðunni sem, eins við höfum séð, er tákngerð í gelti í norrænni goðafræði eins og í öðrum goðsögnum. Nöfn þeirra, Andrímnr, Særímnr, og Eldrímnr, standa fyrir loft (anda), sjó (vatn og vind) og eld (hita, löngun og vilja), og eru tákni innan tákns eins og eðli þeirra og samsetning snertir bæði náttúru og mann. Við getum umorðað 18. kvæðið efnislega svona: „andinn leyfir huganum að sökkva í langanir og frjálst val, en fáir vita hvað nærir Einherja". Niðurstaðan er að þeir sem sigra sjálfið nærast af fínni löngunum og vilja. Það er sálfræði á hærra stigi. Það gefur mannlegri þróun efni og tilgang til áframhaldandi breytinga og gefur öfluga hvatningu til þroska mannglegrar sálar. Þróunin snýr ekki einungis að líkamanum því að skilningur er á því að það sé vitund lífveranna sem vex, og frjáls vilji mannsins eigi þar verulegan þátt. Leiðbeining og þjálfun Agnars hafði það að markmiði að efla skilnings hans á því hlutverki að hann — mannleg sál — hafði hlutverk í hinu kosmíska spili.

Óðinn lýsir tveimur hundum sínum, Gera and Freka (19) er ávallt fylgja honum. Hann fæðir þá þó gráðugir séu, en sjálfur lifir hann einungis á víni, en vín eða mjöður er hér notað til að tákna visku. Þannig fæðir og notar goðið dýrseðlið en lifir sjálfur á viskunni einni saman. Nýja testamentið geymir hliðstæðu í svipaðri frásögn um brúðkaupið í Kana, er Jesú breytti vatni (hefðbundin venja)

í vín (andlega kenningu). Hrafnar Óðins, Huginn og Muninn, eru táknrænir fyrir vitundarþætti sem nauðsynlegir eru til að öðlast reynslu. Huginn táknar hugann: huglæg leikni er aðeins ein hlið hans, markmið, ákefð, skap, viðhorf, tilhneying — allt þættir hugans. Muninn hefur einnig margar merkingar, minnið ein sú helsta. Án minnis yrði engin aðlögun hugans er verður til við samsafnaða reynslu, það fæðir greindina, eflir hæfni, persónuleikinn dýpkar og mannleg þróun heldur áfram. Við lærum ávallt á því liðna, en Muninn ákvarðar einnig tilgang, meginaflið er stýrir huganum og afleiddum gerðum. Huginn er í hættu á að teppast á ferðum sínum en fræðsla Munins er eilíf.

Alfaðir talar um Þund, fljót tímans er myndar dýkið umhverfis Valhöll. Þar unir fiskur (mannkynið) Þjóðvitni sér. Þjóðvitni er eitt nafna Fenris, úlfurinn er Loki skapaði, allt það dýrslega sem er skapað af óöguðum huga. Það er varúlfurinn er ávallt reynir að fiska sálir til að afvegaleiða þær. Þeir sem ná því að synda yfir fljótið standa frammi fyrir Valgrind eða dyrum dauðans og fáir geta opnað, en þegar inn er komið, eins og við vitum, leiðir þá til hallar hinna útvöldu, — Valhallar.

Grímnir fræðir lærisvein sinn um Tré Lífsins og þeim hættum sem hann kann að mæta. Engin tilraun hefur verið gerð til að útskýra merkingu nafna á elfum, fljótum og ám lífsins (kvæði 27). Meðal þeirra eru nöfn eins og Vegsvinna og Víni (í mörgum útgáfum) er benda til margskonar mismunandi náttúruríkja og stöðu þeirra í þróunarstiganum. Aðeins örfá nöfn þeirra hafa skýra merkingu fyrir okkur í dag Þeim fylga svo nöfn fáka guðanna.

Í kvæði 42 segir efnislega “ Hylli sé á ULL, er fyrstur snerti eldinn” :

Ullar hylli
hefr ok allra goða
hverr er tekr fyrstr á funa,

því at opnir heimar
verða of ása sonum,66
þá er hefja af hvera.

Hér er ýað að loforði um fullkonnun mannkynsins. Það er áminning um óbirtan heim ULL, hátindi hins guðlega í því kerfi sem jörðin okkar tilheyrir og er aðgengilegur. „Eld” þessa óskapaða „kalda” heims hreinnar vitundar er varla hægt að útskýra svo skiljanlegt sé í okkar tilveru, en orðin gefa okkur hugmynd um hverju sálin getur Snáð.

Síðastu vers Grímsmála þurfa ekki neinna skýringa við. Þar upplýsir faðir guða og manna um sín mörgu nöfn og endar með orðunum: " at orðnir sé allir af einum mér."

Grímnismál.

Frá sonum Hrauðungs konungs.

Hrauðungr konungr átti tvá sonu. Hét annarr Agnarr, en annarr Geirröðr. Agnarr var tíu vetra, en Geirröðr átta vetra. Þeir reru tveir á báti með dorgar sínar at smáfiski. Vindr rak þá í haf út. Í náttmyrkri brutu þeir við land ok gengu upp, fundu kotbónda einn. Þar váru þeir um vetrinn. Kerling fósttraði Agnar, en karl fósttraði Geirröð ok kenndi honum ráð. At vári fékk karl þeim skip.

En er þau kerling leiddu þá til strandar, þá mælti karl einmæli við Geirröð.

Þeir fengu byr ok kómu til stöðva föður síns. Geirröðr var fram í skipi. Hann hljóp upp á land, en hratt út skipinu ok mælti: "Farðu nú, þar er smyl hafi þik."

Skipit rak í haf út, en Geirröðr gekk upp til bæjar. Honum var þar vel fagnat, en faðir hans þá andaðr. Var þá Geirröðr til konungs tekinn ok varð maðr ágætr.

Óðinn ok Frigg sátu í Hliðskjálfu ok sáu um heima alla. Óðinn mælti: "Sér þú Agnar, fóstura þinn, hvar hann elr börn við gýgi í hellinum, en Geirröðr, fóstri minn, er konungr ok sitr nú at landi?"

Frigg segir: "Hann er matníðingr sá, at hann kvelr gesti sína, ef honum þykkja of margir koma."

Óðinn segir, at þat er in mesta lygi. Þau veðja um þetta mál. Frigg sendi eskimey sína Fullu til Geirröðar. Hon bað konung varast, at eigi fyrirgerði honum fjölkunnigr maðr, sá er þar var kominn í land, ok sagði þat mark á, at engi hundr var svá ólmr, at á hann mundi hlaupa.

En þat var inn mesti hégómi, at Geirröðr konungr væri eigi matgóðr, ok þó lætr hann handtaka þann mann, er eigi vildu hundar á ráða. Sá var í feldi blám ok nefndist Grímnir og sagði ekki fleira frá sér, þótt hann væri at spurðr. Konungr lét hann pína til sagna ok setja milli elda tveggja, ok sat hann þar átta nætr.

Geirröðr konungr átti þá son tíu vetra gamlan, ok hét Agnarr eftir bróður hans. Agnarr gekk at Grímnir ok gaf honum horn fullt at drekka ok sagði, at faðir hans gerði illa, er hann píndi þenna mann saklausan. Grímnir drakk af. Þá var eldrinn svá kominn, at feldrinn brann af Grímnir. Hann kvað:

1.
Heitr ertu, hripuðr,
ok heldr til mikill;
göngumk firr, funi!
loði sviðnar,

þótt ek á loft berak;
brennumk feldr fyr.
2.
Átta nætr sat ek

milli elda hér,
svá at mér manngi
mat né bauð
nema einn Agnarr,
er einn skal ráða,
Geirröðar sonr,
Gotna landi.

3.
Heill skaltu, Agnarr,
alls þik heilan biðr
Veratýr vera;
eins drykkjar
þú skalt aldri
betri gjöld geta.

4.
Land er heilagt,
er ek liggja sé
ásum ok alfum nær;
en í Þrúðheimi
skal Þórr vera
unz of rjúfask regin.

5.
Ýdalir heita,
þar er Ullr hefir

sér of görva sali;
Alfheim Frey
gáfu í árdaga
tívar at tannféi.

6.
Bær er sá inn þriði,
er blíð regin
silfri þökðu sali;
Valaskjalf heitir,
er vélti sér
áss í árdaga.

7.
Sökkvabekkr heitir inn
fjórði,
en þar svalar knegu
unnir yfir glymjá;
þar þau Óðinn ok Sága
drekka um alla daga
glöð ór gullnum kerum.

8.
Glaðsheimr heitir inn
fimmti,
þars in gullbjarta
Valhöll víð of þrumir;

en þar Hrofr kýss
hverjan dag
vápndauða vera.

9.
Mjök er auðkennt,
þeim er til Óðins koma
salkynni at séa;
sköftum er rann reft,
skjöldum er salr þakiðr,
brynjum um bekki strát.

10.
Mjök er auðkennt,
þeir er til Óðins koma
salkynni at séa:
vargr hangir
fyr vestan dyrr,
ok drúpir örn yfir.

11.
Þrymheimr heitir inn sétti,
er Þjazi bjó,
sá inn ámáttki jötunn;
en nú Skaði byggvir,
skír brúðr goða,
fornar tóftir föður.

12.
Breiðablik eru in sjaundu,
en þar Baldr hefir
sér of gerva sali,
á því landi,
er ek liggja veit
fæsta feiknstafi.

13.
Himinbjörg eru in áttu,
en þar Heimdall
kveða valda véum;
þar vörðr goða
drekkur í væru ranni
glaðr inn góða mjöð.

14.
Fólkvangr er inn níundi,
en þar Freyja ræðr
sessa kostum í sal;
halfan val
hon kýss hverjan dag,
en halfan Óðinn á.

15.
Glitnir er inn tíundi,

hann er gulli studdr
ok silfri þakðr it sama;
en þar Forseti
byggir flestan dag
ok svæfir allar sakir.

16.

Nóatún eru in elliftu,
en þar Njörðr hefir,
sér of görva sali;
manna þengill
inn meins vani
hátimbruðum hörgi ræðr.

17.

Hrísi vex
ok háu grasi
Víðars land viði;
en þar mögr of læzt
af mars baki
frækn at hefna föður.

18.

Andhrímnr
lætr í Eldhrímni
Sæhrímni soðinn,
fleska bezt;

en þat fáir vitu,
við hvat einherjar alask.

19.

Gera ok Freka
seðr gunntamiðr
hróðigr Herjaföður;
en við vín eitt
vápngöfugr
Óðinn æ lifir.

20.

Huginn ok Muninn
fljúga hverjan dag
Jörmungrund yfir;
óumk ek of Hugin,
at hann aftr né komi-t,
þó sjámk meir of Munin.

21.

Þýtr Þund,
unir Þjóðvitnis
fiskr flóði í;
árstraumr þykkir
ofmikill
Valglaumni at vaða.

22.

Valgrind heitir,
er stendr velli á
heilög fyr helgum dyrum;
forn er sú grind,
en þat fáir vitu,
hvé hon er í lás of lokin.

23.

Fimm hundruð dura
ok umb fjórum tögum,
svá hygg ek á Valhöllu
vera;
átta hundruð Einherja
ganga senn ór einum
durum,
þá er þeir fara við vitni at
vega.

24.

Fimm hundruð golfa
ok umb fjórum tögum,
svá hygg ek Bilskirni með
bugum;
ranna þeira,
er ek reft vita,
míns veit ek mest magar.

25.

Heiðrún heitir geit,
er stendr höllu á
ok bítr af Læraðs limum;
skapker fylla
hon skal ins skíra mjaðar;
kná-at sú veig vanask.

26.

Eikþyrnir heitir hjörtr,
er stendr höllu á
ok bítr af Læraðs limum;
en af hans hornum
drýpr í Hvergelmi,
þaðan eigu vötn öll vega.

27.

Síð ok Víð,
Sækin ok Eikin,
Svöl ok Gunnþró,
Fjörm ok Fimbulþul,
Rín ok Rennandi,
Gipul ok Göpul,
Gömul ok Geirvimul,
þær hverfa um hodd goða,
Þyn ok Vín,
Þöll ok Höll,

Gráð ok Gunnþorin.

28.

Vína heitir ein,
önnur Vegsvinn,
þriðja Þjóðnuma,
Nyt ok Nöt,
Nönn ok Hrönn,
Slíð ok Hríð,
Sylgr ok Ylgr,
Víð ok Ván,
Vönd ok Strönd,
Gjöll ok Leiftr,
þær falla gumnum nær,
er falla til Heljar heðan.

29.

Körmt ok Örmt
ok Kerlaugar tvær,
þær skal Þórr vaða
dag hvern,
er hann dæma ferr
at aski Yggdrasils,
því at ásbrú
brenn öll loga,
heilög vötn hlóa.

30.

Glaðr ok Gyllir,
Glær ok Skeiðbrimir,
Silfrintoppr ok Sinir,
Gísl ok Falhófnir,
Gulltoppr ok Léttfeti,
þeim ríða æsir jóm
dag hvern,
er þeir dæma fara
at aski Yggdrasils.

31.

Þrjár rætr
standa á þrjá vega
undan aski Yggdrasils;
Hel býr und einni,
annarri hrímpursar,
þriðju mennskir menn.

32.

Ratatoskr heitir íkorni,
er renna skal
at aski Yggdrasils,
arnar orð
hann skal ofan bera
ok segja Niðhöggvi niðr.

33.

Hirtir eru ok fjórir,
þeirs af hæfingar
gaghalsir gnaga:
Dáinn ok Dvalinn,
Duneyrr ok Duraprór.

34.

Ormar fleiri liggja
und aski Yggdrasils,
en þat of hyggi hverr
ósviðra apa:
Góinn ok Móinn,
þeir ro Grafvitnis synir,
Grábakr ok Grafvölluðr,
Ófnir ok Sváfnir,
hygg ek, at æ skyli
meiðs kvistu má.

35.

Askr Yggdrasils
drýgir erfiði
meira en menn um viti:
hjörtr bítr ofan,
en á hliðu fúnar,
skerðir Niðhöggr neðan.

36.

Hrist ok Mist
vil ek, at mér horn beri,
Skeggjöld ok Skögul,
Hildir ok Þrúðr,
Hlökk ok Herfjötur,
Göll ok Geirönu,
Randgríðr ok Ráðgríðr
ok Reginleif,
þær bera Einherjum öl.

37.

Árvakr ok Alsviðr
þeir skulu upp heðan
svangir sól draga;
en und þeira bógum
fálu blíð regin,
æsir, ísarnkol.

38.

Svalinn heitir,
hann stendr sólu fyrir,
skjöldr, skínanda goði;
björg ok brim,
ek veit, at brenna skulu,
ef hann fellr í frá.

39.
Sköll heitir ulfr,
er fylgir inu skírleita goði
til varna viðar,
en annarr Hati,
hann er Hróðvitnis sonr,
sá skal fyr heiða brúði
himins.

40.
Ór Ymis holdi
var jörð of sköpuð,
en ór sveita sær,
björg ór beinum,
baðmr ór hári,
en ór hausu himinn.

41.
En ór hans brám
gerðu blíð regin
Miðgarð manna sonum,
en ór hans heila
váru þau in harðmóðgu
ský öll of sköpuð.

42.
Ullar hylli

hefr ok allra goða
hverr er tekr fyrstr á funa,
því at opnir heimar
verða of ása sonum,
þá er hefja af hvera.

43.
Ívalda synir
gengu í árdaga
Skíðblaðni at skapa,
skipa bezt,
skírum Frey,
nýtum Njarðar bur.

44.
Askr Yggdrasils,
hann er æðstr viðar,
en Skíðblaðnir skipa,
Óðinn ása,
en jóa Sleipnir,
Bilröst brúa,
en Bragi skalda,
Hábrók hauka,
en hunda Garmr.

45.
Svipum hef ek nú yppt

fyr sigtíva sonum,
við þat skal vilbjörg vaka;
öllum ásum
þat skal inn koma
Ægis bekki á,
Ægis drekku at.

46.
Hétumk Grímr,
hétumk Gangleri,
Herjann ok Hjalmberi,
Þekkr ok Þriði,
Pundr ok Uðr,
Herblindi ok Hár.

47.
Saðr ok Svipall
ok Sanngetall,
Herteitr ok Hnikarr,
Bileygr, Báleygr,
Bölverkr, Fjölñir,
Grímr ok Grímnir,
Glapsviðr ok Fjölsviðr;

48.
Síðhötr, Síðskeggr,
Sigföðr, Hnikuðr,

Alföðr, Valföðr,
Atríðr ok Farmatýr;
einu nafni
hétumk aldregi,
síz ek með folkum fór.

49.
Grímni mik hétu
at Geirröðar,
en Jalk at Ásmundar,
en þá Kjalar,
er ek kjálka dró,
Þrór þingum at,
Viðurr at vígum,
Óski ok Ómi,
Jafnhár ok Biflindi,
Göndlir ok Hárbarðr með
goðum.

50.
Sviðurr ok Sviðrir
er ek hét at Sökkmímis,
ok dulðak þann inn aldna
jötun,
þá er ek Miðvitnis vark
ins mæra burar
orðinn einbani.

51.

Ölr ertu, Geirröðr,
hefr þú ofdrukkit;
miklu ertu hnugginn,
er þú ert mínu gengi,
öllum Einherjum
ok Óðins hylli.

52.

Fjölð ek þér sagðak,
en þú fátt of mant;
of þik véla vinir;
mæki liggja
ek sé míns vinar
allan í dreyra drifinn.

53.

Eggmóðan val
nú mun Yggr hafa,
þitt veit ek líf of liðit;
úfar ro dísir,
nú knáttu Óðin sjá,
nalgasktu mik, ef þú megir.

54.

Óðinn ek nú heiti,

Yggr ek áðan hét,
hétumk Þundr fyr þat,
Vakr ok Skilfingr,
Váfuðr ok Hroftatýr,
Gautr ok Jalkr með goðum,
Ófnir ok Sváfnir,
er ek hygg, at orðnir sé
allir af einum mér.

Geirröðr konungr sat ok hafði
sverð um kné sér ok brugðit til
miðs. En er hann heyrði, at
Óðinn var þar kominn, þá stóð
hann upp ok vildi taka Óðin
frá eldinum. Sverðit slapp ór
hendi honum, ok vissu hjöltin
niðr. Konungr drap fæti ok
steypðist áfram, en sverðit
stóð í gögnum hann, ok fekk
hann bana. Óðinn hvarf þá,
en Agnarr var þar konungr
lengi síðan.